

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

Psychologie v praktických aplikacích

(Vzdělávací program CŽV)

Závěrečná práce

Reálné prostředí školy a prvky rozvoje zvědavosti a kreativity žáků

Mgr. Helena Malíková, PhDr. Milena Medková, MBA

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného studia.

V Oseku dne 22.07.2022

Helena Malíková, Mgr.

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného studia.

Ve Valašském Meziříčí dne 22.07.2022

PhDr. Milena Medková, MBA

Anotace:

Závěrečná práce se zabývá problematikou omezujícími faktory při práci s nadanými a mimořádně nadanými žáky na 1. stupni základní školy. Na základě poznatků ze školního prostředí a vzájemné interakce s učiteli i s rodiči žáků se pokoušíme poukázat na potřebu širší přípravy studentů pedagogických fakult v předmětu vývojové psychologie i následně v dalším vzdělávání pedagogických pracovníků. Práce se zaměřuje na žáky s přirozeným nadáním, na jejich přístup ke vzdělávání v rámci třídního kolektivu, všímá si rozdílů v přístupu chlapců a dívek ke vzdělávání a taktéž rozdílů v hodnocení chlapců a dívek pedagogickými pracovníky. Nedílnou součástí je identifikace prvků, které byly v rámci dlouholeté praxe, zkušeností s reálným prostředím školy vyhodnoceny jako hodné pozornosti s doporučením zavést do vzdělávacího procesu pro zachování přirozené zvědavosti dětí.

Klíčová slova:

psychologie, pedagogika, předškolní věk, mladší školní věk, faktory změny, učitel, talent, nadání, zvědavost, kreativita

Obsah

Seznam použitých zkratk:.....	5
Úvod	6
1. Reálné prostředí školy.....	8
1.1 Vliv na přípravu dětí pro dospělý samostatný život.....	8
1.1.1 Uvažované faktory ovlivňující zájem a zvědavost z pohledu vývojové psychologie	10
2. Podklady a průběh dotazníkového šetření	10
2.1. Vyhodnocení odpovědí	11
2.1.1 Popis a doplnění zdůvodnění k volbě jednotlivých otázek	14
2.1.1 Souhrn, úvahy a vyplývající doporučení.....	25
Závěr	28
Seznam použité literatury	31
Přílohy:	33

Seznam použitých zkratek:

Úvod

Motivace k volbě tématu byla vedena profesními zkušenostmi, poznatky ze studia psychologie zejména psychologie ontogenetické, tj. zabývající se vývojem lidského jedince od jeho početí po smrt a vědomí úzké provázanosti vzdělávání v souvislosti s expanzí informačních technologií a nárůstem podílů různých druhů technologií do všech oblastí života. Vzhledem k potenciálu rozvoje člověka se domníváme, že je zapotřebí podporovat přirozenou zvědavost i oceňovat kreativitu dětí. S tím souvisí i rozvíjení schopnosti adaptace na profesní změny v průběhu života. Změny jsou, zvláště v některých ekonomických oborech, velmi razantní a je zřejmé, že člověk v průběhu svého života se bude vyrovnávat s množstvím situací vyžadující kreativní řešení, odolnost a zejména sebeznalost. Domníváme se, že výchova a výuka člověka v době „technologické“, nesoucí s sebou specifické změny a dopady, musí pružně reflektovat změny při zachování základního rámce výuky. Zároveň si rovněž uvědomujeme nutnost proměny formy a způsobu vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti psychologie. Klíčovou je osoba učitele a příprava na jeho profesi/poslání a spolupráce s rodiči v oblastech posílení přirozené zvědavosti a kreativity u chlapců i dívek.

Radost z tvoření a uplatnění svého vlastního talentu i míry kreativity vede k úspěšným výkonům, které rozšiřují možnosti uplatnění jedince v životě. Zaměření jsme proto zvolili na žáky s přirozeným nadáním se zaměřením pozornosti na potenciální rozdíly v přístupu a hodnocení chlapců a dívek ve vzdělávání. Nejdůležitější z pohledu naplnění pojmu „životní štěstí“ se jeví sebeuplatnění a sebenaplnění v tvořivé činnosti i ve vztazích mezi lidmi. Děti vzděláváme a připravujeme pro samostatný život zejména prostřednictvím učitelů, rodičů. Role učitele při formování žáka na základním stupni je velmi významná. Učitel nemusí ovládat všechny poznatky světa, podstatné však je, aby vládl moudrým přístupem k rozvíjení mysli svých žáků a pro tuto svoji úlohu disponoval dostatečnými poznatky z oblasti vývojové psychologie. Člověk se rodí do společnosti, která ho v průběhu jeho růstu a dospívání provází k samostatnému životu až ke zralosti. Možná proto je příprava na samostatný život relativně dlouhá, protože máme mnoho vrozených talentů a předpokladů, které je možné ve svém žití postupně a průběžně rozvíjet

Důležitá je přirozená zvědavost, která provází dítě od narození. Tuto zvědavost a zájem je třeba volně rozvíjet již od mateřské školy. Ve chvíli, kdy se dítě začíná zajímat o předmět, aktivitu i okruh souvislostí, tak tehdy se probouzí zájem o konkrétní oblast.

V rámci úvahy nad získanými poznatky z oblasti vývojové psychologie je možné vyvodit, že určitý podíl nerovného přístupu k úspěšnému vzdělávání vychází z rozlišování dětí na studijní, či nestudijní typy. Pak může docházet k tomuto jevu: kdo z žáků nejde studovat je vnímaný okolím jako méně hodnotný i potenciálně méně úspěšný člověk. A toto „rozdělování“ pak prorůstá dále do dospělosti i společnosti. Do procesu vzdělávání vstupuje malý mladý člověk vybaven svoji jedinečnou dispozicí, kterou může rozvíjet. Podstatou úspěchu vzdělávání není volba, zda žák půjde, anebo nepůjde studovat. Úspěch ve vzdělávání spatřujeme ve využití jeho nadání, talentů tedy předpokladů v uplatnění se ve společenství.

Cílem práce je zmapovat omezujícími faktory při práci s nadanými a mimořádně nadanými žáky na 1. stupni základní školy. Na základě poznatků ze školního prostředí a vzájemné interakce s učiteli i s rodiči žáků poukázat na potřebu širší přípravy studentů pedagogických fakult v předmětu vývojové psychologie i následně v dalším vzdělávání pedagogických pracovníků. Práce se zaměřuje nejen na žáky s přirozeným nadáním, na jejich přístup ke vzdělávání v rámci třídního kolektivu, všímá si rozdílů v přístupu chlapců a dívek ke vzdělávání ale všímá si taktéž rozdílů v hodnocení chlapců a dívek pedagogickými pracovníky. Nedílnou součástí je identifikace prvků, které byly v rámci dlouholeté praxe a zkušeností s reálným prostředím školy vyhodnoceny jako hodné pozornosti s doporučením zavést do vzdělávacího procesu pro zachování přirozené zvědavosti dětí.

Jako zdroje informací pro zpracování byla zvolena odborná literatura, výstupy z dotazníkového šetření, osobní konzultace s pedagogy a rodiči, záznamy z přednášek a konzultace s odborníky z praxe. Vyhodnocení pak vychází z náhledu do psychologie a oblastí s ní spojených, z profesní zkušenosti ve vzdělávání, ze zkušenosti s přípravou projektů pro vzdělávací subjekty na základě identifikaci omezujících faktorů ve vzdělávání, z průniku vlastního prožitého rodičovství, ze zkušeností s vedením různě velkých týmů lidí.

1. Reálné prostředí školy

1.1 Vliv na přípravu dětí pro dospělý samostatný život

Reálné prostředí školy je determinováno nejen fyzickými faktory a omezením jako jsou počty a velikosti tříd a budovy, ale zejména faktory z pohledu působení prostřednictvím osob, se kterými se děti ve škole setkávají. Reálné prostředí školy je souborem různých faktorů a proměnných, které se mohou v rámci škol velmi lišit. Tyto faktory ovlivňuje i přístup jednotlivých učitelů. Na učitele je v oblasti přípravy jedince na vlastní dospělý život kladen nejen úkol pedagogický, ale i psychologický. Jedinec v systému většinového systému vzdělávání, je mnohdy uveden do situací, kdy jen velmi obtížně projevuje svoje dary a nadání se kterými přichází.

Děti přichází do světa, který se díky naší činnosti stále více mění v online svět spotřeby, ale i v tomto světě je nutné, aby se vyvinuly ve vyrovnaného člověka. Se stoupajícím počtem informačních a komunikačních technologií je kladen na děti velký nápor se v tomto světě orientovat, přizpůsobit se mu a přirozeně se rozvíjet. Dětem necháváme jen částečnou možnost se projevit, jejich svět řídíme množstvím aktivit a kroužků a aktivním naplněním volného času, jen aby se náhodou nenudily. Jenže, když jim nikdy nedovolíme samostatný růst a sbírat i obtížné zkušenosti, kdy mají zjistit jaké dary v sobě skrývají? Jak mají dojít k identifikaci činnosti po které jejich duše touží, jestliže od mala mají jen málo vlastního skutečně volného času a jejich samostatnou činností je většinou opět technologie. Je to snadnější, posadíme je před televizi, počítač, ano zajímá je to, ale je to pasivní příjem většinou úzce zaměřených obrazových informací a sluchových vjemů.

Prostředí společnosti se nám podařilo vybudovat ke čtvrté průmyslové revoluci (jak je často zástupci korporací i veřejné správy s nadšením označována doba ve které nyní žijeme). Naše prostředí je sice technologicky vyspělé a můžeme řídit výrobu, zásobování, nástroje, stravování, pěstování potravin, a to vše mnohdy už zcela elektronicky, necháváme za nás pracovat automatiku a zvětšujeme podíl digitálního světa. Můžeme se také nechávat bavit a doprovázet ve volném čase, usínat se sluchátky ponoření do digitálního světa. Jenomže jsme

stále lidmi, kteří mají své emoce, své touhy, své tělo. Tyto potřeby se někteří snažíme nevnímat a někteří alespoň částečně naplňovat návštěvou klimatizovaných, uměle osvětlených tělocvičen, sledováním filmů romantických či akčních to dle povahy, podobné zážitky se prolínají a chybí přirozené propojení s přírodou a Zemí. Tímto způsobem můžeme digitální svět zvládnout a zpracovat svojí myslí pouze, když jsme už alespoň částečně vyzrálá osobnost, rozlišující morální a mravní zásady, emoce, pravdu a lež. Růst a vývoj člověk je však třeba střežit. Jak napsal J.A. Komenský: „Chyby první výchovy nás provázejí celým životem, proto nejpřednější stráž lidského pokolení je v kolébce.“

Vzhledem k času, který děti tráví ve škole – při přímé povinné vyučovací povinnosti a mimo výukových školních aktivitách, je role učitele v rámci rozvoje talentu a nadání dětí v technologické době nezastupitelná. Učitel by ale měl disponovat dostatečnými znalostmi v oblasti vývojové psychologie. S ohledem na stále narůstající komplikace s duševním zdravím dětí mladšího školního věku, můžeme různě diskutovat, zda hlavní příčinou je změna člověku přirozeného prostředí, ale zejména je třeba rychlým i razantním způsobem změnit přístup k výuce a vývoji dětí. Průběh přípravy člověka má velký vliv na jeho životní štěstí. Získané dovednosti, znalosti a poznatky i zkušenosti z mezilidské interakce se promítají nejen do zvýšeného přísunu finančního „podílu každé dospělé osoby“ do veřejných financí z pohledu seberealizace a dobrého profesní uplatnění, ale i do sníženého čerpání ze zdravotního a sociálního systému.

Na toto poukazuje mimo jiné i narůstající počet chronických nemocí, nedostatečně rozvíjený pohybový aparát i zvyšování podílu obezity u žáků např. zvýšený nárůst cukrovky II. typu. Alarmující je rovněž navyšující se spotřeba antidepresiv, která za posledních deset let vzrostla o pětinu s nárůstem o osmdesát procent v počtu pacientů. Tyto trendy se projevují již u žáků základních škol (viz. Národní program duševního zdraví, analýzy a výpočty odborných kapacit Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, Česká diabetologická společnost) s tím vším souvisí zvyšování zatížení zdravotnického systému s dopadem na státní rozpočet.

Životní štěstí jedince, které se formuje již v prvních letech mateřské a základní školy, a to i z pohledu celkového zdraví a psychické pohody v dospělosti se tak přímo promítá do zdravotnického a sociálního systému v rámci financí státu.

Škola, budova, prostory i blízké okolí zůstává stále ideálním zařízením jako místo pro objevování a zkoumání a vyrovnaný vývoj člověka. Jen více využít možnosti, které má a pomyslně otevřít dveře celodenním a prožitkovým aktivitám.

1.1.1 Uvažované faktory ovlivňující zájem a zvědavost z pohledu vývojové psychologie

- životní energie a její rozdíl mezi chlapci a dívkami
- rozvoj fyziologický a jeho rozdíl mezi chlapci a dívkami
- potlačované přirozené projevy nadšení a pohybu
- vyzvedávání klidného a tichého chování, jako hodno pochvaly
- přístup k hodnocení na základě vjemů z chování a nezvládnuté interakce
- předkládání poznatků v rámci porozumění a jazykového vývoje
- konflikty v rámci interakce mezi dětmi a jejich spravedlivé řešení
- možnost spontánního projevu

2. Podklady a průběh dotazníkového šetření

Pro získání podkladů a informací byl zvolen kooperativní výzkum (kombinovaný, smíšený) využívající kvantitativní i kvalitativní metodologii. V tomto případě byly sestaveny explorativní otázky i vlastní hypotézy a pro získávání dat byl vytvořen dotazník s uzavřenými dotazy, ale i s možností volných odpovědí. Následná analýza dat směřovala i ke kvalitativnímu vyhodnocení a k identifikaci faktorů – oblastí, které lze vyjádřit kvantifikací. V této části empirické práce bylo využito vzájemné propojení výhod kvantitativního a kvalitativního přístupu v jednom výzkumu. Byl uplatněn kvalitativní přístup s měřitelnými atributy, které byly následně podrobeny kvantitativní analýze a kvantitativní přístup identifikování faktorů umožňující ověřit výsledky úvahy v rámci nastavení dotazníku. Zvolené otázky, otevírají některé z prvků - faktorů, o kterých se domníváme, že mohou ovlivnit v negativním směru přirozenou zvědavost dětí.

Pro dotazník byl zvolen název: „Jak a kde se postupně vytváří zvědavost, radost z práce i spolupráce?“ Nebylo možné postihnout všechny faktory ve zvoleném počtu třiceti otázek, jejichž počet byl stanoven jako limitní s ohledem na časovou délku, kterou respondenti při vyplnění stráví. Rozsah tohoto zkoumání má také svá omezení co do šíře a formulaci dotazů. **Jednou z výchozích úvah při nastavení dotazů byla: všechny „komplikace“, se kterými pak dospělý člověk potýká, mají svoje základy v ranném dětství, v rodině a přístupu učitelů**

k jeho osobní energii a talentům. Dotazník obsahoval oslovení respondentů i stručný popis účelu, nicméně dle následných rozhovorů s respondenty je třeba zmínit, že pravděpodobně docházelo v několika otázkách nepochopení nezbytnosti výběru odpovědi, tedy žádná z otázek nemohla zůstat bez odpovědi, teprve pak dotazník otevřel další otázku. Tento fakt mohl způsobit, že ačkoliv dle zaznamenané statistiky dotazníku byl zobrazen 150x, kompletní vyplnění bylo odesláno 51x.

2.1. Vyhodnocení odpovědí

V dotazníku se používaly uzavřené (strukturované) otázky, kdy respondenti hodnotí nabídnuté možnosti volbou jedné z alternativ v rámci odpovědi Ane – Ne – Nevím – Otázku nechám bez odpovědi. Některé otázky byly postaveny jako polostrukturované, kdy nabídnuté možnosti byly volbou jedné z alternativ a současně doplňující vlastní popis jiné možnosti, nebo zkušenosti. Formou krátké empirické studie porovnáváme naše východiska s výsledky vlastního šetření, a to na základě kvantitativního zpracování údajů získaných měřeními a vyjádřených prostřednictvím číselných údajů pomocí statistických metod. V rámci dotazníkového šetření, byla vybrána cílová skupina rodiče a učitelé. Šetření bylo provedeno formou elektronického dotazníků systému Survio. V příloze závěrečné práce je přiloženo kompletní vyhodnocení.

Interpretaci získaných údajů představujeme s ohledem na získané poznatky z předchozího studia a otevření náhledu do souvisejících oblastí psychologie.

Východiska a úvahy formulace výsledků otázek:

- ✘ Pokud je na dítě nahlíženo jako na nedostatečně vyvinuté a je na to upozorňováno, je možné, že tím ztrácí radost z činnosti a cítí se podhodnocené a případně v některých případech mu to brání v seberozvoji (vývoj jazykových schopností a mluvidel).
- ✘ Hodnocení chování nebo dosahovaných výsledků na základě rozlišení chlapec, dívka je mnohdy zrcadlem opakujícího vzorce chování a předpokladů dospělých. Ve velké míře se s tímto učitelé vypořádají správným způsobem, ale je třeba vzít v úvahu, že dítě má kolem sebe mnoho dalších dospělých, kteří se ním komunikují a „vhodně“ anebo „nevhodně“ komentují jejich výkony. Není to o tom dítě zcela nehodnotit, ale spíše

vážně brát v úvahu a respektovat fyziologické a psychické rozdíly ve vývoji chlapců i dívek.

- ✘ V dotazníku bylo zahrnuto i „hodnocení“ aktivního pohybu dětí a jejich energie. Jejichž projevy jsou mnohdy z různých důvodů ve školách potlačovány
- ✘ Následné rozhovory s několika zástupci kategorie označené jako rodič s posláním učitel a učitel, byly velmi upřímné. Reakcí bylo mimo jiné i společné podivení se nad tím, že se nad fyziologickými rozdíly v souvislosti s hodnocením v souvislostech popsaných v otázkách dotazníku nad svými žáky nezamýšleli a nyní vlastně připouštějí: „ano, častěji napomínají chlapce a také za klidné chování děti chválí“. (Častěji dívky o 19,6 %.) Doposud se jim toto jevilo jako přirozené, ale připustili, že to nevyovídá nic o rozsahu učení a zapálení se pro věc.
- ✘ Otázka na volný čas dětí směřovala na skutečný volný čas, který mají k dispozici a se kterým mohou naložit podle svého. V rámci vývoje společnosti je zejména ve městech obtížné najít „bezpečný“ a volný prostor pro venkovní hry a volný pohyb dětí. Pokud se takové prostředí najde, pak vybízí k invencím a zkoumáním a využití nadání, předpokladů a schopností, které si v rámci neformální a nikým neřízené hry děti vyzkouší. Tímto se učí mezi lidské vztahy a interakci s vrstevníky a zejména se učí spolupráce.
- ✘ V dotazníku a sestavených 30 otázkách byl záměr otevřít náhled na posuzování dospělými lidmi různých projevů, které s sebou nese spontaneita u dětí, a to při aktivitách, které dětem dělají radost a vzhledem prožívanému upřímnému nadšení i vzájemné interakci přináší i rozruch a hluk.
- ✘ Dotazník otevřel i téma posuzování „hodných“ dětí, kdy mnohdy je preferován a oceňován „klid a ticho“. Tedy takto je definováno z úst mnoha dospělými jako „hodné“ dítě.
- ✘ Z výsledků dotazníků vyplývá, že pokud děti mají radost z činností, které je těší, zajímají je a přinášejí jim radost, pak jejich projevy jsou radostné a často vyjádřené zvukově i dynamicky. Nadšení projevující se výkřiky a poskoky bylo v odpovědích dotazníku zaznamenáno u dívek 27,5 % a u chlapců 56,3 %. Nutno podotknout, že respondenti měli možnost vybírat z více odpovědí. Jedná se tedy o četnost odpovědí ve skupinách respondentů.

- ✘ Zároveň je v získaných odpovědích u chlapců patrný větší podíl (52, 1 %) ponořením se zaujetím do činnosti a u dívek 43, 1 %. Další bod týkající se projevů „mluvením a sdílením poznatků“ dosáhl 60,8 % u dívek, a u chlapců 52,1%
- ✘ Nesoustředění je respondenty považováno za projev nudy-nezájmu, což je překvapivé v rozporu se stížnostmi na pozornost dětí. Nesoustředění nebude tedy nejspíše jen chybou dítěte.
- ✘ Větší volnost v „režimu školy“ ...již na počátku je třeba vzít v úvahu i předpoklad větší míry konfliktů mezi dětmi, které vznikají dle výsledků dotazníků jednak z „boje o moc“ 64,7 %, „střetu vůlí“ v 51 % a „neúctou k druhému“ v 47,1 %.
- ✘ Je také důležité zmínit, že konflikty mezi dětmi vyvolávají u dospělých jejich vlastní emoce (47,1 %) dospělých. Dospělí by měli tyto situace již zvládat.
“Dovolte si cítit hněv! Nemůžete se mu vyhnout, můžete se ale rozhodnout, jak s ním naložíte.”¹
- ✘ Vedení dětí je zejména o vlastním pravdivě žitém příkladu.
- ✘ V reálném světě školy učitele svazují mnohé povinnosti, a to většinou administrativního rázu. A z přenesené informace ze světa sboroven mnohdy i nevyjasněné kompetence při spolupráci v týmu kolegů. Velmi totiž záleží na vůdčí osobnosti v pozici ředitele školy, ale úplně nejvíc záleží na jednotlivcích, jak svoji roli pochopí, jak zodpovědně ke své práci přistupují. Tedy, zda ji nevnímají jen jako zaměstnání. Samozřejmě pominěme nyní ty, kteří nejsou ve „své profesi“ a tedy ani nemohou být dobrými učiteli. Nicméně chybí povinnost školení a seberozvoje jako je to například v lékařských profesích. Zde připomeňme významnost učitelské role pro rozvoj moudrého společenství.
- ✘ Učitelé mají mít dostatečnou odbornou podporu v podobě relevantních a spolehlivých informací z různých oborů a vědních oblastí, výsledků odborných výzkumů, popřípadě ověřených postupů a zejména mají mít možnost otevřeného sdílení poznatků i nových zkušeností od kolegů.
- ✘ Učitelé jsou schopni čerpat ze studnice poznatků a odborných faktů. Potřeba je posílit skutečné odborníky v pedagogice a výzkumu a zejména šířeji využívat poznatků

¹ MIK Jeannine, TEML-JETTER Sandra: Maminko, nekřič! Jak zkrotit emoce a porozumět dětem, ISBN: 978-80-271-2436-7

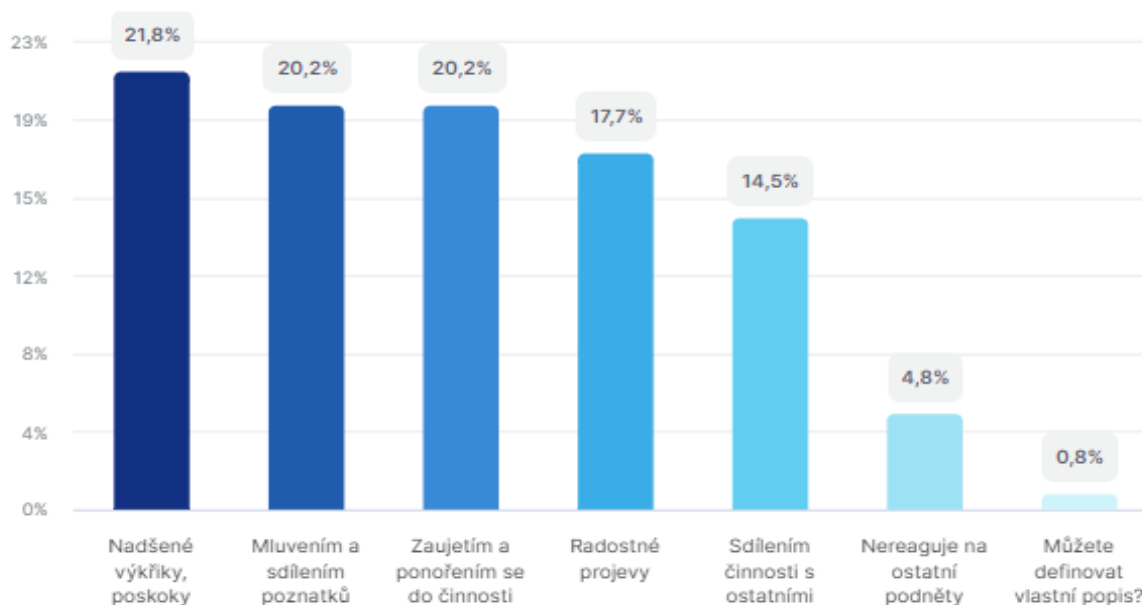
psychologie, sociologie a také zkoumat z pohledu pedagogiky i dlouhodobě dopady vývoje technologií na vývoj člověka.

- ✘ Vývoj a růst jakéhokoliv systému je závislý na počátečních podmínkách, ale i malé úpravy mohou mít za následek velké nepředpokládané změny v pozitivní i negativní konotaci. Domníváme se, že podstatná je aplikovatelnost získaných dovedností a prožitků a informací.

2.1.1 Popis a doplnění zdůvodnění k volbě jednotlivých otázek

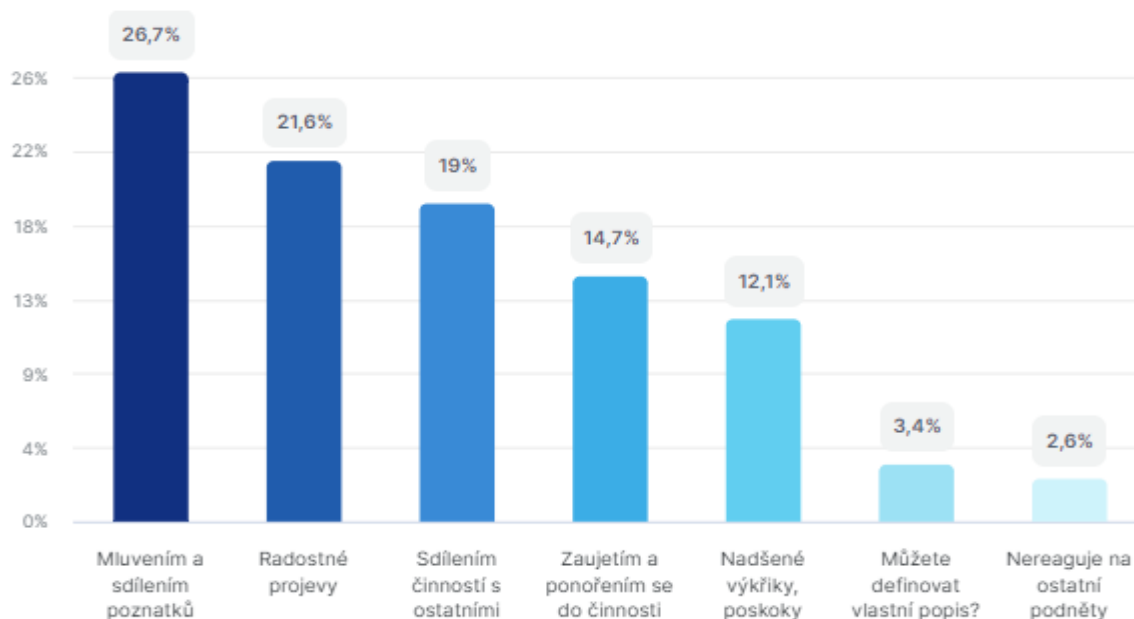
Níže výběr z otázek, o kterých se domníváme, že reflektují omezující faktory. Úplné vyhodnocení výstupů ze získaných odpovědí dotazníkového šetření je uvedeno v příloze závěrečné práce.

Otázka v rámci dotazníku č. 7. **Jak vnímáte, že projevují chlapani nadšení a radost z činnosti, které je těší?**

Graf 1 – Jak vnímáte, že projevují chlapani nadšení a radost z činnosti, která je těší

Otázka v rámci dotazníku č. 8. **Jak vnímáte, že projevují dívky nadšení a radost z činností, které je těší?**

Graf 2 – Jak vnímáte, že projevují dívky nadšení a radost z činnosti, která je těší

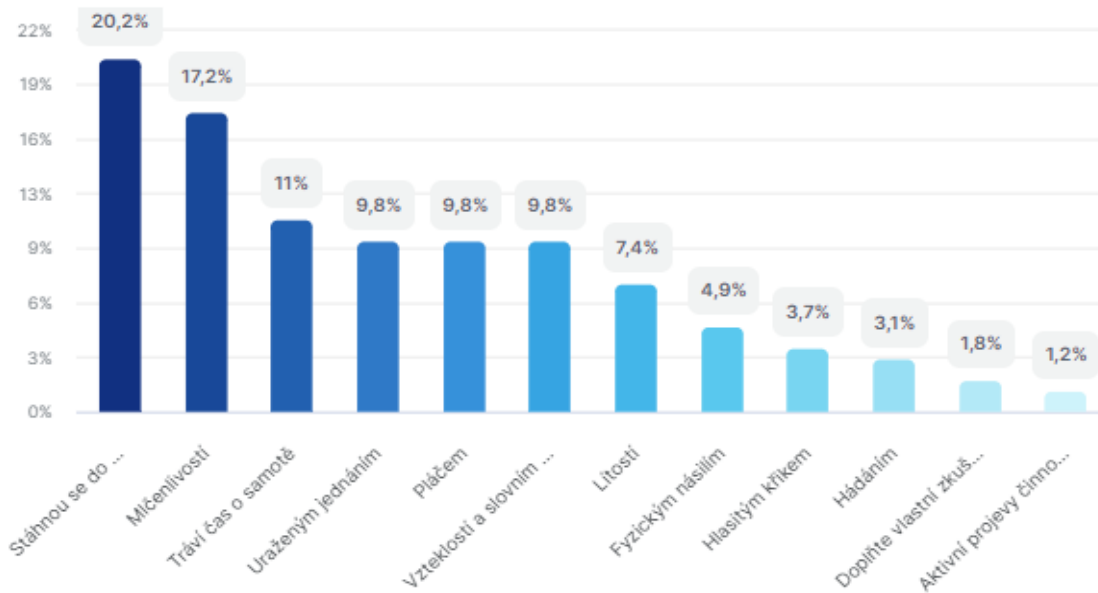
Zatímco k projevu nudy popisují respondenti z řad učitelů takto:

Výraz obličeje; zívání; vyrušování; bavení se; koukají nepřítomně; pohrávají si s vlasy; čmárají na papír; co nejrychleji odbydou práci; soustředí se na cokoli jiného ve svém okolí; pohrávají si s předměty; nesoustředí se; pošťuchují spolužáky; otáčí se; nechutí do práce; nekážeň; baví se; nezájem o prováděnou činnost; polehávání na lavici; kouká, nechce pracovat; vymlouvá se, že to už dělal apod; má to rychle hotové a odbyté; leží na lavici; pošťuchování se; nepozornost; apatie, nezájem, vyrušování; vykřikují, dávají nudu najevo verbálně i neverbálně; odmítají spolupracovat ve skupině; zadání je moc lehké...

Delší odpovědi v položce: „Snažím se hodiny koncipovat tak, aby se žáci nenudili. Pokud vidím, že se přestávají soustředit, začnou polehávat, povídat si mezi sebou atd.. tak změním aktivitu, snažím se je neustále aktivizovat a motivovat. Pokud vidím, že jsou přetažení, zařadím relaxační činnost. Zkrátka reaguji, jak je potřeba.“

Naproti tomu smutek má dle odpovědí respondentů tyto projevy:

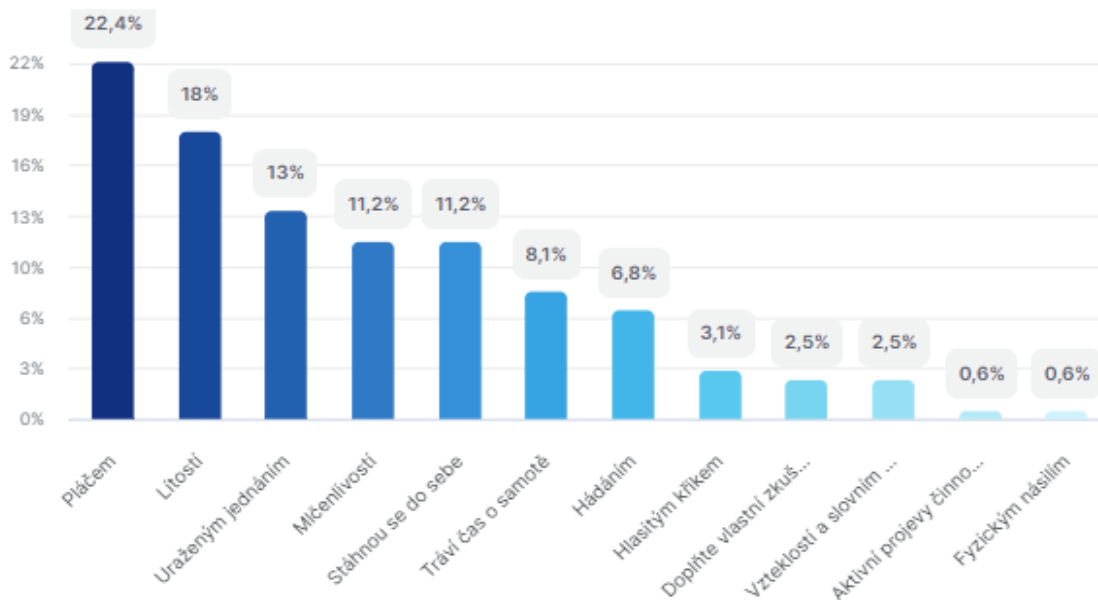
Otázka v rámci dotazníku č. 16. **Jak se domníváte, že chlapi projevují smutek?**

Graf 3 – Jak se domníváte, že chlapi projevují smutek?

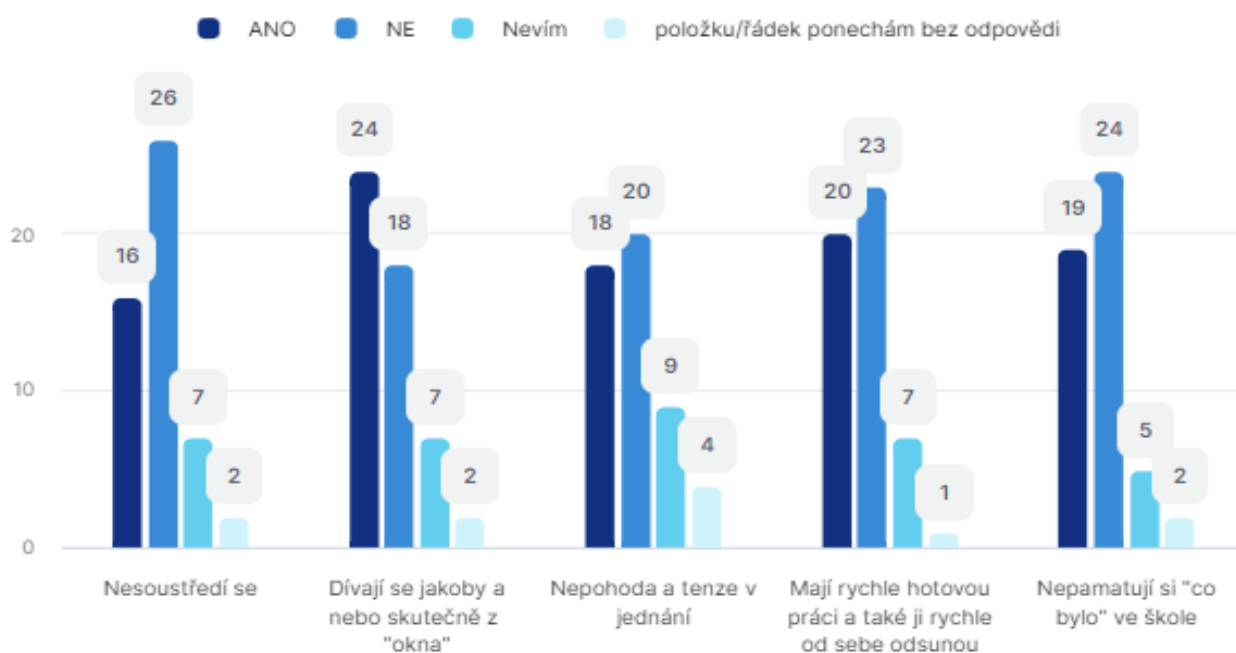
Zde je možné vyslovit domněnku, že hodný a mlčenlivý chlapec může tak projevovat smutek.

Otázka v rámci dotazníku č. 17. **Jak se domníváte, že dívky projevují smutek?**

Graf 4 – Jak se domníváte, že dívky projevují smutek?

Otázka v rámci dotazníku č. 9. **Pokládáte uvedené projevy za projev nudy u dětí?**

Graf 5 – Pokládáte uvedené projevy za projev nudy u dětí?

„Vzdělávání zohledňující energii dětí: Prostředí, kde školní výuka probíhá, jako by bylo určeno ke vzdělávání starších občanů, a nikoli mladých lidí s maximálním přílivem energie. Ode všech se očekává, že budou tiší, hodní a poslušní. Jako by k poznání nepatřilo žádné vzrušení (i když nejeden skvělý učitel dokáže do svých hodin vnášet zábava a elán a mnoho dětí tuto atmosféru vnímá a zapojuje se.)²

Otázka v rámci dotazníku č. 18. **Možnosti spontánního projevu dětí v rámci školy.**

doplnění otázky č 18: *jde o tvořivost v umění, v oblékání, ve výtvarné výchově, jiných oblastech.*

	OHLAPCI	DÍVKY	SPOLEČNĚ	POLOŽKU/RÁDEK PONECHÁM BEZ ODPOVĚDI
Ano, mají mnoho možností	11	13	31	8
Ne, nebo jen omezeně	6	2	9	32
Nevím, nemám informace	2	3	10	35

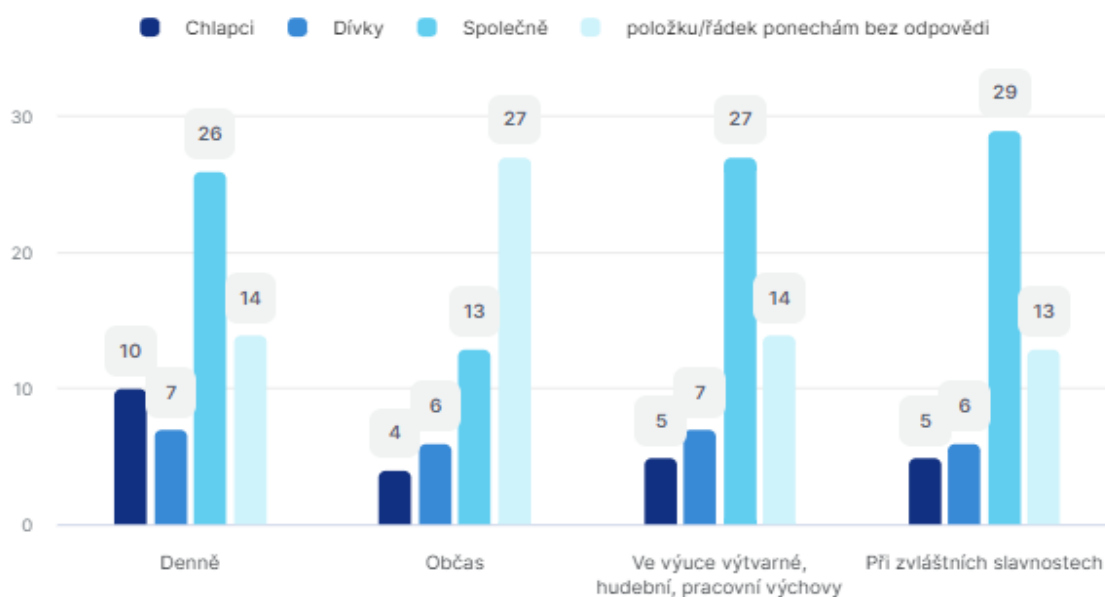
Graf 6– Možnosti spontánního projevu dětí v rámci školy.

² BIDDUPLH Steve „Výchova kluků“ str. 118, ISBN 978-80-262-0991-1

Jak k sobě v rámci školy navzájem přistupovat:

„...Hravým a nenásilným způsobem. Hlavně to musí být laskavé. Co dnešnímu dítěti, ale i dospělému nejvíc chybí, že není přijímán s touhle laskavostí...Je někdy až zázračné, jak se člověk rozvine a otevře, aniž by sám chtěl! Jen z vděčnosti, že jeho zvláštnost bereš jako normální. Jenom jako normální. My jsme totiž každý trochu zvláštní. Ale to je práce to, co nás strašně spojuje. Já si chci svoji zvláštnost ponechat. A tvoji zvláštnost já ti ponechávám. A to, co zbude, je ten nádherný prostor pro střetání. Já chci být u sebe, Ty chceš být u sebe. Ale chci být i s tebou a ty chceš být taky se mnou, s jinými lidmi, s celým světem a s tou čtveřinou. Boží, lidé, země, svět.....“³

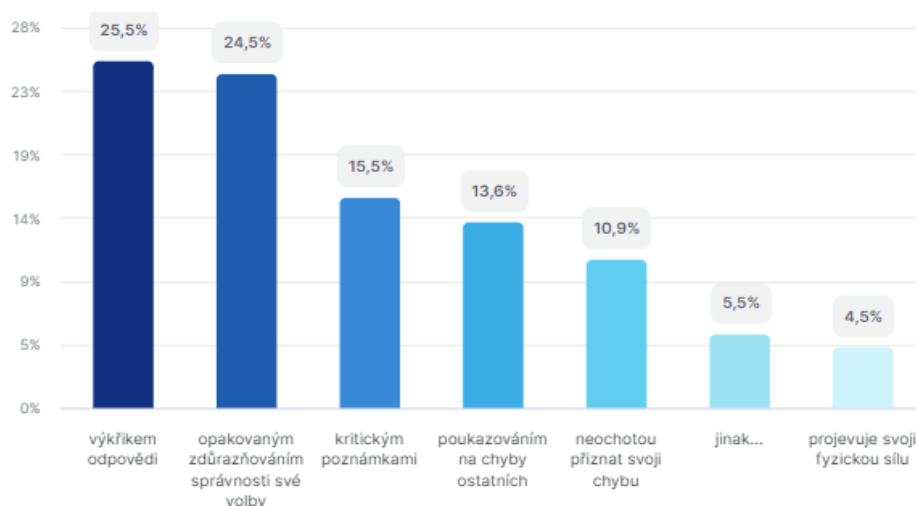
Otázka v rámci dotazníku č. 19. Jak často mají tuto možnost v rámci školy?

Graf 6– Jak často mají tuto možnost v rámci školy?

³ HOGENOVÁ, Anna a SLANINKA, Michal. Žít z vlastního pramene: rozhovory o životě a filosofii a Annou Hogenovou.

Otázka v rámci dotazníku č. 23. Jak projevuje při výuce míru svého sebevědomí chlapec?

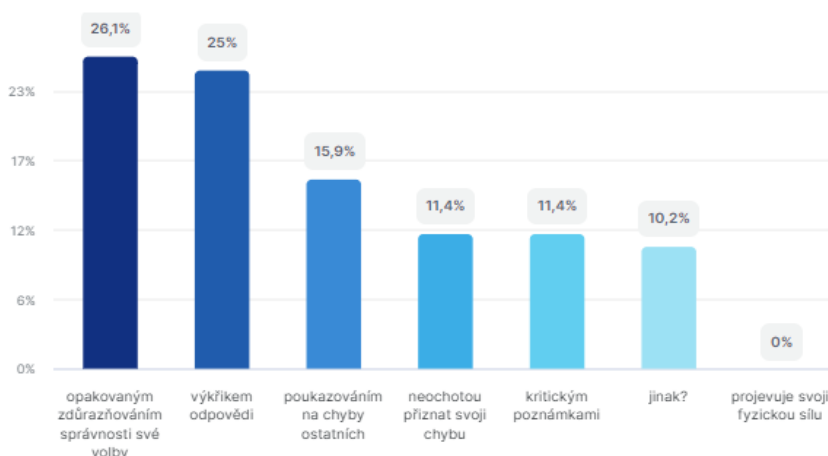

Graf 7– Jak projevuje při výuce míru svého sebevědomí chlapec?

„Výchova znamená investovat bez ohledu na cíl a přínos. Je to láska bez podmínek“⁴

To pak znamená respektovat odlišnou cestu dítěte v souladu s tím, že cestu ukazujeme vlastním příkladem „Rodiče, vychovatelé i učitelé by měli nově přezkoumat naše názory na smysl, účel a funkci výchovy a získat tak nové vědomí. Naučit děti myslet je úplně jiná věc, než říkat jim, co by si měli myslet. Úloha vychovatelů nespočívá v předávání vědění, nýbrž moudrosti, která by se dala popsat jako užité poznání. Výchova budoucnosti je založena na bezpodmínečné lásce. Opravdová výchova bude zahrnovat tělo, ducha a duši“⁵

Číslo otázky v rámci dotazníku: 24. Jak při výuce projevuje míru svého sebevědomí dívka?

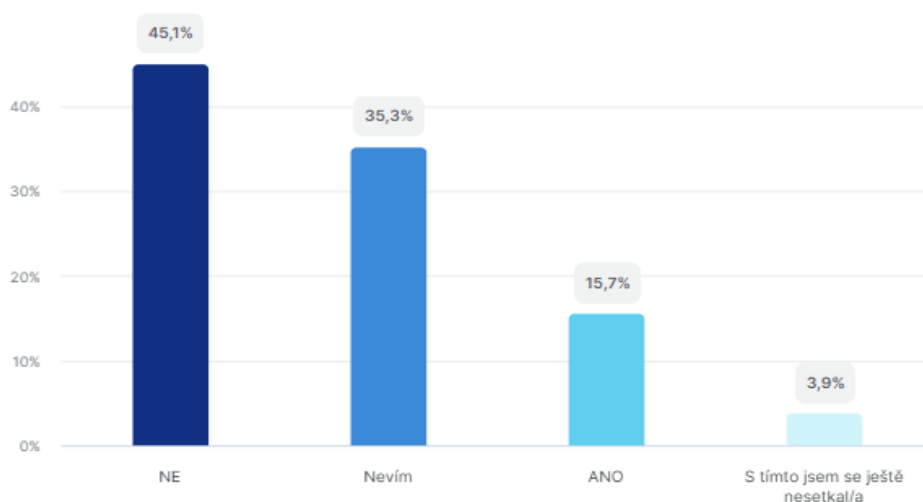

Graf 8– Jak projevuje při výuce míru svého sebevědomí dívka

⁴ Prekopová, Schweizerová, 1993, Děti jsou hosté, kteří hledají cestu, ISBN: 978-80-262- 0826-6, nakl. Portál

⁵ WOITINAS Siegfried, 2004, Indigové děti: děti nové generace, ISBN 80-86600-19-X

Otázka v rámci dotazníku č. 30. Mají děti ve škole „Den bez hodnocení“?

Graf 9– Mají děti ve škole „Den bez hodnocení“?

Doplnění otázky č. 30 Den bez hodnocení

Myšleno tak, že nikdo (děti ani dospělí nekomentují a nehodnotí to, co ten druhý dělá, co vytváří, kreativní čas pro všechny.)

Při všech úvahách ohledně reálného prostředí školy je vhodné připomenout slova C. G. Junga: “**Žít sám sebe znamená být si sám úkolem**”⁶. Což lze popsat jako nastavení mysli v oblasti plánů sebezvoje a celoživotního vývoje a růstu osobnosti, který je nedílně spojený se vzděláváním.

Aktivní naslouchání je činnost, při které je „*pozornost naslouchajícího soustředěná na hovořícího, naslouchající akceptuje názory druhého jako jeho mínění a pocity. A sleduje, co v něm jeho výpovědi vyvolávají*“.⁷ Dítě, které si potřebuje promluvit o tom, co dělá a jak se cítí, potřebuje zejména vaši přítomnost bez hodnocení a soudů. Je dobré popsat slovy, co dítě cítí, pomoci mu vyjádřit jeho emoce. Nezaajatým aktivním nasloucháním vyjádříme úctu k dítěti a jeho citům.⁸

Hodnocení osobnosti člověka je procentně měřitelné: IQ (intelligenční kvocient) + EQ (emoční kvocient) a z pohledu životního štěstí by bylo dobré uvažovat i AQ (aplikační kvocient)

⁶ C.G. Jung, Červená kniha – Liber novus: vyd I. – Praha: Portál, 2013, ISBN 978-80-363-0490-9, . . .str. 185,

⁷ Kern, Mehl, Nolz, et al, 1999, p. 242.

⁸ Berneová, Savary: 1998.

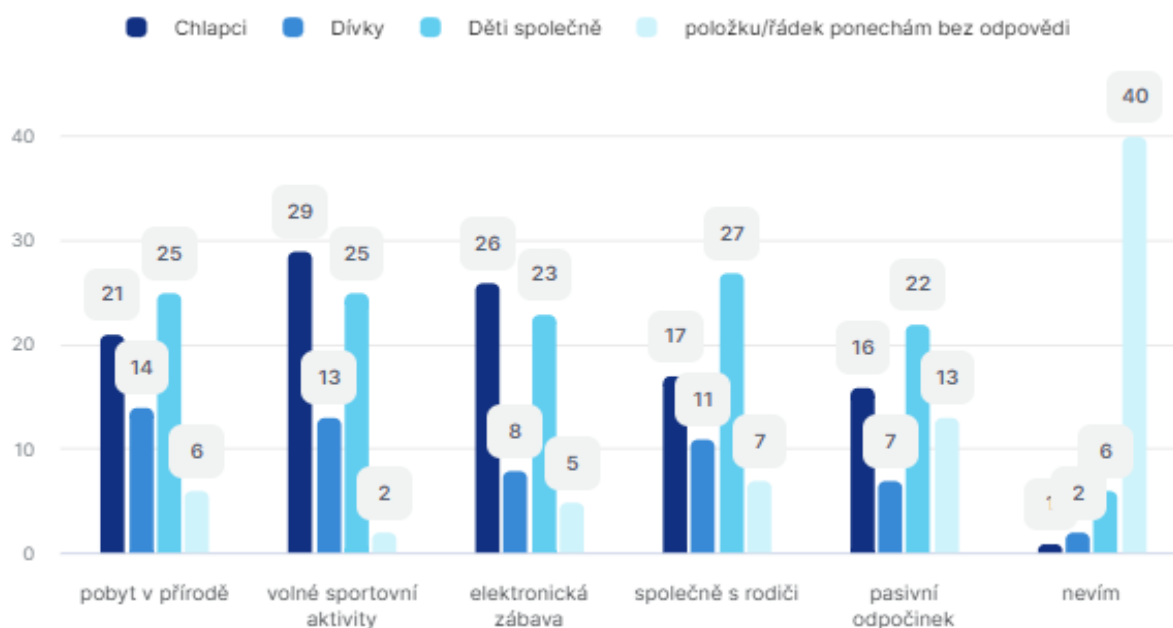
applicability/ uplatnitelnost AQ. Tedy aplikovatelnost získaných informací a znalostí, která je zásadní pro úspěšný dospělý život jedince.

Dvojná vazba x Způsob reakce na jejich projevy x Řečový vývoj x Ve vývoji růstu x Uvolněný projev.

„Dítě samo hodnotí veškeré události, činnosti, požadavky dospělých prizmatem bezprostředního přínosu pro svou osobu“ „.....“Srovnávání dětí mezi sebou je sice také možné, ale význam má jen velmi orientační „⁹

Jan Amos Komenský: „..... Duše tedy a mysl poněvadž přední jest člověka částka, přední o ni péče býti má, aby zdárně a ušlechtilé zvedena byla, druhá za tím péče, nižší a běžnějším, o tělo jest, jak by slušným a hodným nesmrtelné duše příbytkem býti mohlo“ ¹⁰

Otázka v rámci dotazníku č. 27. Mohli byste upřesnit prožívání volného času „svých“ dětí?

Doplnění otázky č 27 Mohli byste upřesnit prožívání volného času u „svých“ dětí?

Vyberte jedno nebo více odpovědí v každém řádku. V této otázce nejsou míněny kroužky. Děti nedělají to, co je nebaví. Obecně lze říct, že pokud děláme rádi, co nás baví, vidíme v tom smysl

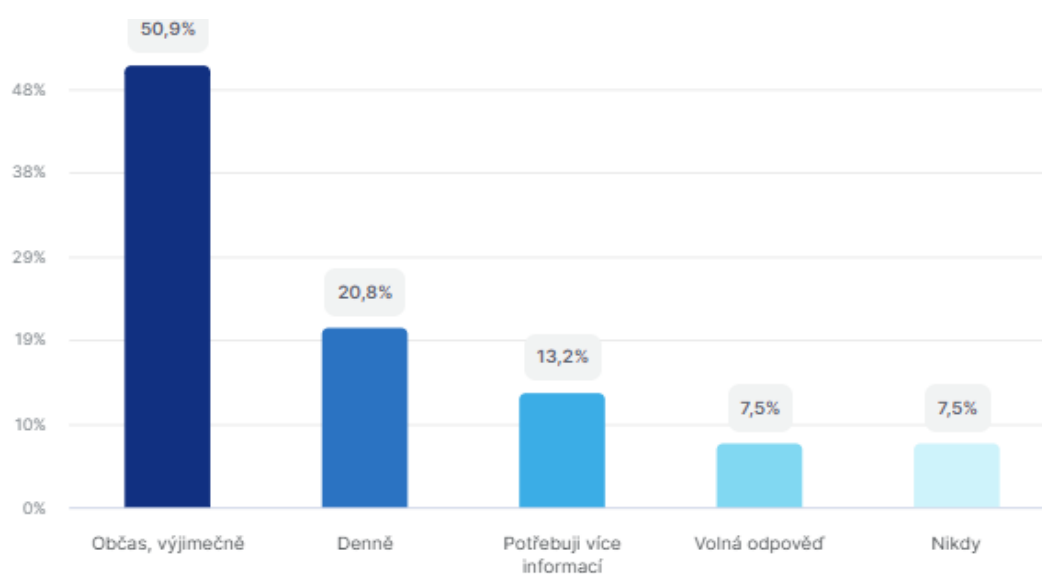
⁹ MERTIN, Václav, Abeceda pro učitelky mateřských škol, ISBN 978-80-7478-923-6 str. 76

¹⁰ Jan Amos Komenský, Rodičům, Skryté poklady, Tábor, ve prospěch Dětského domova Komenského v Táboře, 1930

a pociťujeme štěstí. A jak se daří našim dětem? Učíme své děti dostatečně respektovat a vnímat vlastní vnitřní vedení?

Václav Mertin: „Smysl života nepředstavuje pouze něco, co je pěkné mít, ale jde o podstatnou součást našeho života nezbytnou k přežití a adaptaci!“¹¹

Otázka v rámci dotazníku č. 28. **Jak často se domníváte, že probíhá školní výuka s větším energetickým výdejem a s uplatněním fyzické aktivity?**

Graf 10– Jak často se domníváte, že probíhá školní výuka s větším energetickým výdejem a s uplatněním fyzické aktivity?

Mají děti dostatečný pohyb?

„Vzdělávání zohledňující energii dětí: Prostředí, kde školní výuka probíhá, jako by bylo určeno ke vzdělávání starších občanů, a nikoli mladých lidí s maximálním přílivem energie. Ode všech se očekává, že budou tiší, hodní a poslušní. Jako by k poznání nepatřilo žádné vzrušení (i když ne jeden skvělý učitel dokáže do svých hodin vnášet zábavu a elán a mnoho dětí tuto atmosféru vnímá a zapojuje se). Pasivita, kterou školy vyžadují je v rozporu se vším, co o dětech a zejména dospívajících – víme. Dospívání je věkem zanícení. Chlapci i dívky touží po aktivním, angažovaném a intenzivním prožitku poznání, a to s muži i ženami, kteří je inspirují a osobně znají – a na základě těchto specifických znalostí s nimi pracují, aby vytvářeli a rozšiřovali jejich intelekt, ducha a dovednosti... Některé děti mají více energie než jiné. Jejich zvláštní zápal a

¹¹ MERTIN, Václav, Abeceda pro učitelky mateřských škol, ISBN 978-80-7478-923-6 str. 177

nadání (nejen hladina testosteronu) způsobují, že nesmírně touží udělat něco významného, skutečného a společensky užitečného nebo něco opravdu tvořivého. Pokud tuto jejich vitalitu nezapojíme, změní se ve špatné chování a buřičství.“¹²

„...jak cenná je odvaha? Dříve byla odvaha kardinální cností, dnes je opomíjená...hodnota statečnosti v naší společnosti klesá, a když pak najednou potřeba je, nikdo statečný není v dosahu....“¹³

„Sebevědomí má dvě složky, základní (bazální) sebevědomí je většinou neuvědomovaná přesvědčení. Je dobře, že jsem na světě. Vzniká tím, že se dítě cítí svými rodiči přijímané, bez podmínek milované. ...základy tohoto sebevědomí se pokládají v prvních letech života.¹⁴

Ve škole:

„ Škola více oceňuje femininní projevy, jako je poslušnost, pořádnost, akceptace pravidel. Dívky bývají pečlivější a snaživější, méně z pohledu učitelů zlobí, a tak dostávají lepší známky. Chlapci jsou v průběhu školních let více kritizováni, typicky chlapecké chování často bývá považováno za problémové. Chlapci dostávají více instrukcí a podstupují více disciplinárních řízení a trestů, často jsou hodnoceni sníženými známkami za chování, nikoliv za neznalost...na všech typech škol v České republice dostávají dívky lepší známky než chlapci.... Chlapci si jinakost přístupu uvědomují i kritizují ..“naše paní učitelka je normálně spravedlivá, ale holkám nadrzuje, jenom holky, holky, holky (Honzík, 9let)...“¹⁵

Vliv mají i biologické rozdíly mezi pohlavími, vývoj chlapců je pomalejší ¹⁶.

Celkový řečový vývoj ovlivňují také fyziologické dispozice dítěte, například v období kolem 3. roku tak, že přestože se kvalita jazykových schopností zlepšuje, fyziologicky dítě ještě není připravené na řečovou formaci těchto kompetencí. ¹⁷

¹² BIDDUPLH, Steve „Výchova kluků“ str. 118, z anglického originálu Raising boys přeložila Jana Pištorová, vydání čtvrté, ISBN 978-80-262-0991-1, nakladatelství Portál

¹³ KOUCKÁ Pavla „Odolné dítě“ „, str. 97, nakl. Portál, ISBN 978-80-262-1842-5

¹⁴ THOROVÁ Kateřina, „Vývojová psychologie“ nakl. Portál str. 100

¹⁵ THOROVÁ Kateřina, „Vývojová psychologie“ nakl. Portál str. 303 „, kapt. Sociální vlivy na vývoj genderu, genderová socializace :

¹⁶ BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. Komunikace dětí předškolního věku. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 236 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3008-0.

¹⁷ BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. Komunikace dětí předškolního věku. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 236 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3008-0.

PRŮCHA, Jan. Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 199 s. Psyché. ISBN 978-80-247-3603-7.

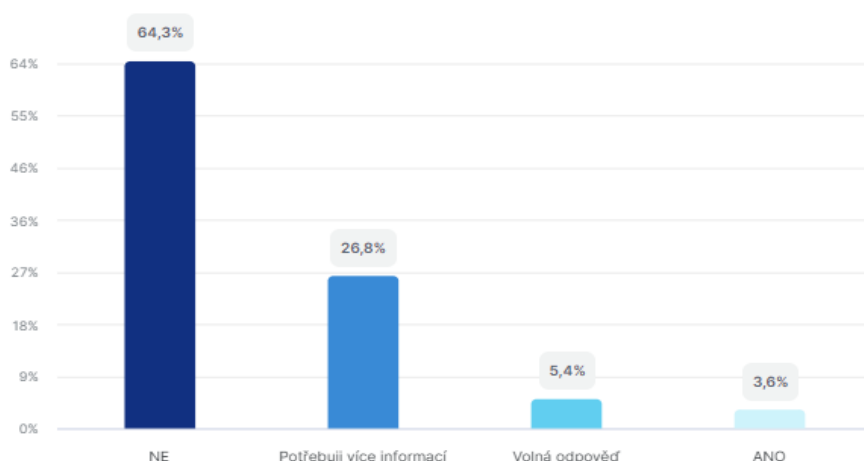
Objevuje se rozdíl mezi mluvou dívek a chlapců, dívky totiž během hry používají zjemňující lexémy více než chlapci, neboť lexikem ve větší míře vyjadřují své emoce.

I pohlaví dítěte má vliv na rozvoj jeho jazykových schopností. Je všeobecně známo, že dívky začínají mluvit dříve, zatímco chlapci jsou založeni spíše pohybově. Tyto rozdíly můžeme pozorovat již kolem prvního roku věku, ale projevují se dokonce i ve věku mezi 10 a 15 lety, což dokládají mezinárodní výzkumy čtenářské gramotnosti jako je PISA nebo PIRLS¹⁸

Aktivnější levá hemisféra: Odborníci se domnívají, že dočasný náskok může být způsoben tím, že levá mozková hemisféra, v níž sídlí řečové centrum, je u holčiček o něco dříve a z počátku i o něco více aktivní než u chlapců. Což je vlastně docela zajímavé, neboť právě levá hemisféra je „sídlem“ logiky, matematiky, faktických údajů, analytického myšlení – které obvykle přisuzujeme spíše chlapcům. Oproti tomu pravá hemisféra je „domovem“ intuice, emocí, tvořivosti, rytmu, umění a dalších vlastností, jimiž se o něco více pyšní spíše dívky¹⁹.

Školní zralost a posuzované oblasti školní zralosti: Chlapci mívají jazykový vývoj nerovnoměrnější²⁰.

Otázka v rámci dotazníku č. 13. **Souhlasili byste s oddělenou výukou rodného i cizího jazyka (tedy chlapci a dívky zvlášť)?**

Graf 11– Souhlasili byste s oddělenou výukou rodného i cizího jazyka (tedy chlapci a dívky zvlášť)?

¹⁸ MATIASOCITSOVÁ Klára, *Analýza porozumění vybraným slovům na 1. stupni ZŠ*, 2016

¹⁹ PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367- 546-2.

²⁰ „ Vývojová psychologie“ Kateřina Thorová nakl Portál str. 303 „ Posuzované oblasti školní zralosti str. 398 1. věk a rozdíly mezi pohlavím:

Doplnění k otázce 13

důvod: zohlednění fyziologických i psychických procesů v rámci vývoje řeči

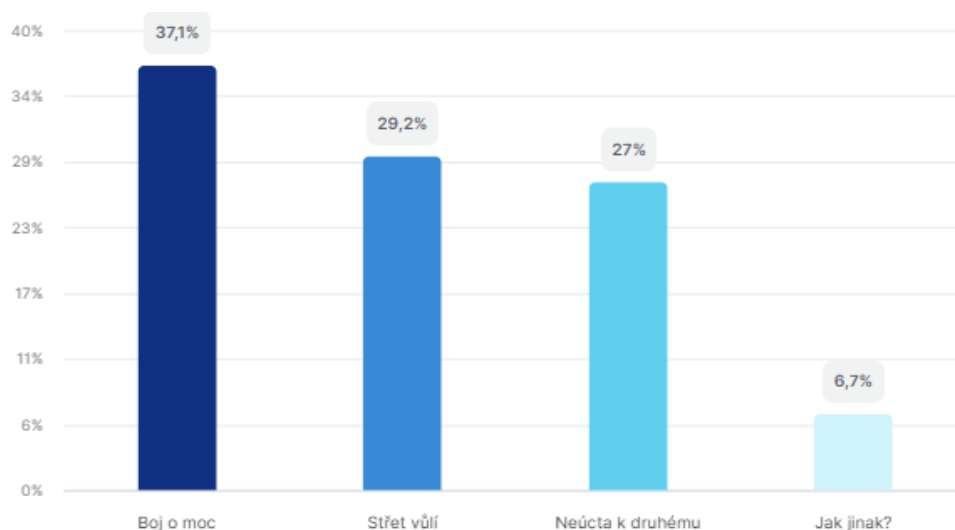
Většina respondentů (36) se vyslovila pro neoddělování výuky a pouze 2 zvolili ano, více informací požadovalo 15 a 3 odpověděli v textu. Přesto se domníváme, že tento faktor by si zasloužil větší pozornosti. Zejména z toho důvodu, pokud byly následně osobně konzultovány otázky s učiteli, tak připustili, že o tom samozřejmě ví, ale neuvědomili, si že by svými poznámkami „no ty si kluk, tak ti to nejde“, „je to kluk bude mluvit a psát a číst později“ by mohli způsobovat i určitou frustraci a porovnávání ve prospěch dívek.

Je to určitý paradox, který může být omezujícím faktorem, protože vývoj mozku logiky a matematiky jde právě z důvodu pozdějšího vývoje u chlapců tímto směrem, což při potřebě matematiky jako základní vědy pro vývoj společnosti, se jeví důležité stejně jako ranná dovednost mluvení a správnosti čtení.

2.1.1 Souhrn, úvahy a vyplývající doporučení

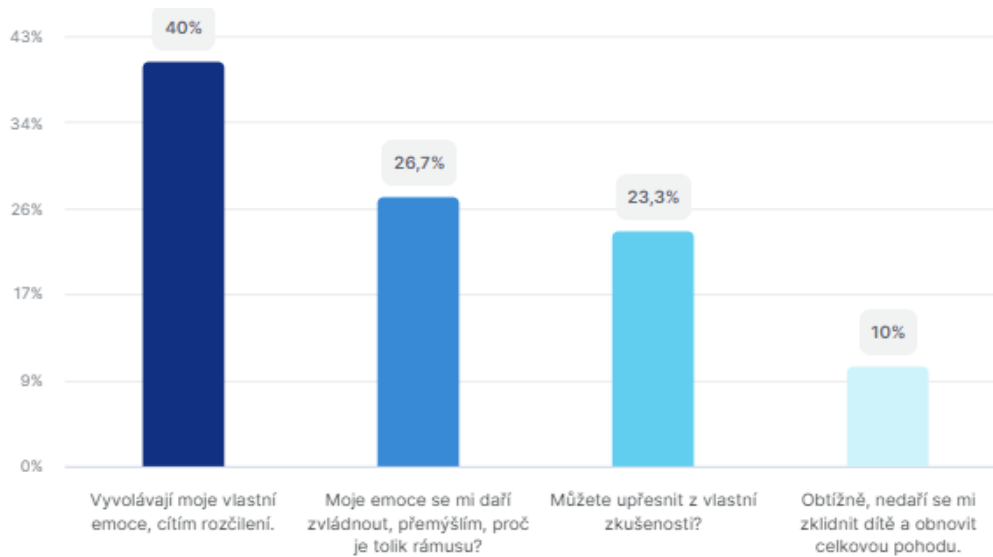
Souhrnnou úvahu nad získanými výsledky by bylo možné zarámovat otázkou ke vzniku konfliktu. Domníváme se, že změnou uspořádání výuky a způsobu vedení dětí dojde k změně dynamiky skupin a s tím si lidé působící v učitelské profesi musí umět poradit. Jejich „výcvik“ v oblasti psychologie je pak nezbytný.

Otázka v rámci dotazníku č. 11. **Jak se domníváte, že vznikají konflikty mezi dětmi?**

Graf 12– jak se domníváte, že vznikají konflikty mezi dětmi?

Otázka v rámci dotazníku č. 12. Jak se většinou cítíte při řešení konfliktů mezi dětmi?

Graf 13– Jak se většinou cítíte při řešení konfliktů mezi dětmi?

To se samozřejmě týká i rodičů.

*„Vaší prvořadou rodičovskou povinností je uvědomovat si své momentální vnitřní rozpoložení,...uvědomit si, co cítíte, ale nejednat pod vlivem těchto emocí“*²¹

Vzdělávání má ve velmi zjednodušeném rozdělení dvě základní části:

- Základy: matematika, pravopis, základní pohyb, zásady kritického myšlení by do určité doby bylo potřeba, a to v rámci budování struktury osobnosti v období na prvním stupni základní školy, měly zvládnout všechny děti.
- Druhá složka vzdělávání pak vychází z potenciálu a směru, kterému budou věnovat děti svoji hlavní životní energii a postupně tak „vějíř“ svých zájmu rozšiřovat.

V té souvislosti je třeba uvést do procesu vzdělávání i prožívání z psychologického hlediska, které je možné takto zjednodušit:

- A) Psychické procesy: charakterizuje ohraničený děj, dále dělený do těchto podskupin: poznávací – čítí, vnímání, představivost, paměť, učení, myšlení, řeč, citové – emoce, volní – vůle

²¹ MARKHAM, Laura. *Aha! Rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii.*

- B) Psychické stavy: které charakterizuje projevy celkového stavu organismu v řazení do podskupiny: pozornost, emoce.
- C) Psychické vlastnosti: které charakterizují relativně stálé rysy osobnosti jako celku. S podskupinami: Aktivačně motivační, vztahově postojové, dynamické, výkonové, autoregulační, vlastnosti psychických procesů a stavů.²²

Pokud chceme vzít ohled na faktory, které jak se domníváme, ovlivňují přirozenou zvědavost dětí, pak směřujeme nejspíše k novému uspořádání škol, kdy se žáci pohybují „volně“ v budově školy, vzdělávacím prostoru zahrnujícím učebny, chodby, laboratoře, zahradu, knihovny, kabinety, dílny apod. Žáci mají k dispozici výklady, hledají informace, mají možnost vyrábět a pracovat a číst, poslouchat tak, jak je k tomu povede jejich vlastní touha po poznání. Učitel je provází, ukazuje možnosti, spolupracuje, směřuje a vyhodnocuje. Rozdělení hodin na časové úseky se mění dle rozsahu a zájmu pod vedením učitele. Větší míra participace a spolupráce v rámci pedagogického kolegia. V každé škole jsou pak dostupné a podle věkové úrovně vybavené knihovny, studovny, dílny, laboratoře, zahrada, logické a matematické hry, počítačová technika, podobná zařízení novým technologiím v dospělém světě.

Nové „předměty“ vycházející z toho, že podstata potřebných znalostí a dovedností ve vztahu k budoucímu „dospělém člověku“, nespočívá v rozsahu stále většího množství zvládnuté různorodé látky, ale spíše ve schopnosti a dovednosti využít vyhodnocení poznatků na základě kritického myšlení a případně chybějící potřebné informace si umět aktivně doplnit, protože je pro realizaci svého cíle potřebuje. Učitelé potřebují uvolnit „ruce“, aby mohli nejlépe při výkladu zachytit „podstatu“ i zvyšující se technologickou úroveň okolní společnosti. Ze skladby „certifikovaných“ informací pak vytvoří zcela nový způsob a formu výuky.

Učitel, který má důvěru, dostatečný časový prostor, technickou pomoc a pomoc ve formě podkladů a ověřených informací i dostatečný psychologický výcvik s moudrostí povede své žáky.

Rovněž v tzv. „dělení předmětů“ by mohlo na základních školách dojít k nové provázanosti:

1. Slova, jejich význam i moc : mateřský i cizí jazyk, poslouchání a čtení, umění a hudba.

²² Vývojová a sociální psychologie pro učitele (II. část)

2. Vytrvalost i rovnováha: tělocviky a radost z bytí a pohybu, pracovní dovednosti a zručnosti, umění a hudba, dokončování.
3. Zkoumavost a všímavost: dějepis, chemie, fyzika i astrofyzika, zeměpis, logika, matematika, technologie a jejich využití, umění a hudba.
4. Spravedlivost a odhodlání: logika, matematika, historie, dodržení úmluvy a poctivost, dokončování, dějepis.
5. Empatie a úcta k životu: biologie, přírodověda, zahradničení a chov živých tvorů, význam rodiny i kamarádských vztahů, udržitelný rozvoj.
6. Kritické myšlení a informace: analytické dovednosti, vyhledávání a porovnání poznatků, logika, matematika, technologie, dějiny.
7. Statečnost i sebeovládání vznětlivosti: sebeovládání, historie, dějepis, archeologie, pohádky, příklady, historické pohledy, pracovní činnosti, trpělivost, sebeovládání.
8. Rovnováha mezi střídmostí a žádostivostí: potraviny, vaření, význam výživy člověka i živých tvorů a rostlin. Pěstování rostlin, péče o drobná zvířata. Sebeovládání a vliv technologie.

Závěr

Zamysleli jsme se nad působením reálného prostředí školy a kam se vytrácí přirozená zvědavost a kreativita dětí. Vycházeli jsme z vlastních úvah, získaného vhledu do v oblasti psychologie, z dotazníkového šetření a oslovili jsme učitele i rodiče.

Dnešní doba klade obrovské nároky na soustředění žáků a zároveň se podceňuje fixace znalostí při zachování radosti ze získaného vědění. Role učitele na základní škole je nesmírně důležitá nejen z pohledu pedagogiky, ale i psychologie. Učitelé se při své práci se žáky se specifickými potřebami zaměřují na hlavně na práci s dětmi s poruchami učení a chování a nedovedou správně identifikovat nadání a mimořádné nadání.

Systém práce s nadáním a talentem dětí na základní škole zcela chybí, a proto chybí i pochopení významu slov „nadání, talent“. Při práci s nadáním se často přihlíží zejména k „pečlivosti“ a pak se jeví, že nadanými dětmi jsou zejména dívky. Děti označované jako tzv. „jedničkáři“ jsou na prvním stupni většinou mezi dívkami. Zde je velké nepochopení a neuchopeno v hodnocení, že pečlivost, poslušnost a plnění úkolů bez chyb není „definicí“ nadání. Kluci to prostě mají ve svém vývoji a růstu jinak než dívky, a může docházet k jejich

znevýhodnění. Pozornost a rozvíjení nadání se tak odvrací od chlapců, kteří ještě nejsou na 1. stupni základní školy tak pečliví a „klidní“ a to z mnoha důvodů z pohledu vývojové psychologie a dynamiky růstu těla. Chlapci mají většinou mnohá svá nadání kombinovaná s dispozicemi pro silové i vytrvalostní sporty. V jejich využívání a oceňování je ukryt mnohem větší potenciál stát se komplexnější osobností, než vyzdvihováním jednostranné verbální a paměťové schopnosti a pečlivosti. Rozlišování dětí na studijní a nestudijní typy s tím velmi úzce souvisí.

V té souvislosti je třeba zmínit, že učitelům schází systém dalšího vzdělávání v oblasti psychologie a speciální pedagogiky. Z praktického úhlu pohledu můžeme hodnotit záměr ministerstva školství, aby v každé škole byl psycholog, jako nereálný, a to nejen z důvodu možných kapacit a skutečných počtů psychologů. Je potřebné si uvědomit, že v této praxi psycholog při „sezení“ reaguje na situaci až v následné interpretaci a také posunut v čase od situace, kterou s dětmi, učiteli, rodiči řeší. Jednoznačně užitečnější by byla okamžitá reakce učitele, který je dětem přítomen nejbližší a osobně je dobře zná. Pak by se ani nedospělo k nezbytnosti zásahu psychologa, který s sebou mnohdy navíc nese další a většinou časově náročné „řešení“. Psychologové v rámci škol a z pohledu možných kapacit zvládají maximálně krizovou intervenci, která je zejména ve velkých školách co do počtu žáků, velmi náročná. Proto klademe v závěru důraz na systematické vzdělávání v oblastech vývojové psychologie a souvisejících psychologických oblastech.

Na čem opravdu ve výuce a vzdělávání záleží je člověk úspěšný ve svém tvoření. Poznání různých výukových metod a přístupů ve spojení s poznatky z psychologie, ukazuje, jak je potřebné probudit v člověku to podstatné: sílu, odvahu, nadhled, jasnost názoru a schopnost vybírat si láskyplné emoce a pocity, vytrvalost a zkoumavost. Práce člověka je naplnění tvořivosti, a proto je tak důležité nesrážet mladého člověka z jeho projevených zájmů. Nebrzdit probuzené nadšení se ve zkoumání. Některé děti to mají těžší, ale i tak nabídnout jejich cestu, ukázat možnosti. Vzdělávání získává zcela jiný rozměr a smysl, když učitel jedná v lehkosti a upřímnosti a moudrosti. Podstatné se pak s radostí naučí: jak pracovat v tvoření a práci, která šlechtí ducha, jak zabezpečit svoje bydlení, jak zvládat odložení technologie a svoje emoce, jak dopěstovat zeleninu, ušít si oděv, sestavit stroj, po práci v přírodě nebo v zahradě jsou myšlenky živé a radostné. K tomu potřebují vlastní prostor, volný čas, možnost poznat své okolí, uvědomit si co v nich roste a jaké dary si přinesly s sebou. Z pohledu poznatků terapeutů, tak cokoliv, co je spojené s přírodou, zemí, dýcháním a city

probouzí radost v duši a radostné procítění v přítomnosti. Řešením na nárůst duševních problémů u dětí, může být i dostatečný prostor pro procítěný návrat k rovnováze a radosti.

Na začátku stačí jen málo úsilí, abychom na konci měli nepřehlédnutelný výsledek, a tak bychom svoje poznatky a zkušenosti měli sdílet a rozvíjet lidskou společnost. Proto je tak důležité naslouchat druhým a vnímat celkový vývoj. Možná není ani tak složité otevřít prostor učitelům v přípravě skutečné praxe na konkrétní škole, složitější bude odstranit míru byrokracie a dát odborné nástroje a postupně učitelům vrátit úctu a prestiž. Na školách není novinkou, jak je někdy obtížné zvládnout mezilidské vztahy, a tak stále více bude potřebná určitá psychologická dovednost a schopnost empatických řešení a pravdivost jednání.

Reakcí na otázky položené v úvodu práce jsou odpovědi spočívající v odstranění omezení: odstraňme omezení projevů radosti, nadšení, volnosti zkoumání. Dovolme a podporujme možnosti klást otázky, změňme omezující upořádání škol a vytvořme prostředí pro spontánní projev, otevřeme cesty pro možnosti širšího rozvíjení zájmu, pokud se projeví, a zejména projevujme respekt k různé kombinaci nadání a talentu mladého člověka. Rozdílný přístup k individuálnímu rozvoji člověka je rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání.

Seznam použité literatury

BIDDULPH, Steve. *Výchova kluků*. Překlad Jana Pištorová. Vydání čtvrté. Praha: Portál, 2016. 155 stran. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-262-0991-1.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2015. 575 s. ISBN 978-80-262-0714-6.

GILLERNOVÁ, I. *Společné činnosti rodičů a dětí a styly rodičovské výchovy*. Československá psychologie, 2009, 53, s. 336 – 348.

HOGENOVÁ, Anna a SLANINKA, Michal. *Žít z vlastního pramene: rozhovory o životě a filosofii a Annou Hogenovou*. Vydání první. Praha: Malvern, 2019. 187 stran. ISBN 978-80-7530-164-2.

JUNG, Carl Gustav a SHAMDASANI, Sonu, ed. *Červená kniha: Liber Novus*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2016. 27 nečíslovaných stran, 371 stran. ISBN 978-80-262-1076-4.

KREJČOVÁ, Lenka. *Žáci potřebují přemýšlet: co pro to mohou udělat jejich učitelé*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. 174 s. ISBN 978-80-262-0496-1.

MARKHAM, Laura. *Aha! Rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii*. Překlad Jana Vlková. Vydání druhé. Praha: Kristián Entertainment, 2021. 293 stran. ISBN 978-80-204-5854-4.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2015. 108 s. ISBN 978-80-262-0853-2.

MATĚJČEK, Zdeněk a LANGMEIER, Josef. *Počátky našeho duševního života*. Praha: Panorama, 1986. 365 stran, 8 nečíslovaných stran obrazových příloh. Pyramida.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 236 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3008-0.

PRŮCHA, JAN. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 199 s. Psyché. ISBN 978-80-247-3603-7.

PRŮCHA, JAN, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2

ŠÍROVÁ, E. Videotrénink interakci ve škole. In: GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L aj. *Sociální dovednosti ve škole*, s. 63 – 75. Praha: Grada, 2012. 247 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3472-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání* [online]. První dotisk druhého, rozšířeného a přepracovaného vydání. [Prague, Czech Republic]: Karolinum, 2012, ©2012 [cit. 2022-07-22]. ISBN 978-80-246-2846-2. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=2039908>.

OAKLANDER VIOLET, 2021, *Ukrytý poklad: dětské nitro z pohledu gestlat terapie*, ISBN 978-80-262-1879-1, nakl. Portál

MIK JEANNINE, TEML-JETTER Sandra: *Maminko, nekřič! Jak zkrotit emoce a porozumět dětem*, ISBN: 978-80-271-2436-7

BERNE, PATRICIA H: *Jak nevychovat dítě s pocitem méněcennosti*, 1998, ISBN 80-7178-192-4

WOITINAS Siegfried, 2004, *Indigové děti : děti nové generace*, ISBN 80-86600-19-X

<https://www.mindfulschools.org/>

MOŽNÝ VLIV PSYCHIKY NA IMUNITNÍ SYSTÉM a PREVENCE (u civilizačních onemocnění)
PhDr. Ing. Martin Pospíchal, Ph.D. ▪ Česká lékařská společnost, psychoonkologická sekce ▪
Univerzita Karlova, katedra psychologie

MATIASOCITSOVÁ Klára, *Analýza porozumění vybraným slovům na 1. stupni ZŠ, bakalářská práce. Universita Karlova v Praze.*

PREKOPOVÁ, SCHWEIZEROVÁ, 1993, *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*, ISBN: 978-80-262-0826-6, nakl. Portál

Přílohy:

Dotazníkové šetření – vyhodnocení.

Článek z roku 1991 „výzkum v pedagogické praxi“.